

Oñati letrarik letra (II)

NIKOLASTARRAK Oñatiko kale aldean ez dira, akaso, oso ezagunak izango, baina Araotz eta Arantzazu inguruko auzotar askok gogoan dituzte oraindik antzinako pertsonaia horien ipuinak eta historiak. Ez dago oso garbi **jentilak** ote ziren edota **deabruak**. Jentilak kristautasuna zabaldu aurretik hemen bizi ziren euskaldunak ei ziren. Kontua da nikolastarrok handiak, indartsuak eta hargin onak zirela. Zubigintzan jarduten zuten batez ere. Horrela agertzen da, behintzat, ahozko tradizioaren bidez heldu zaizkigun elezaharretan.

Bitoriano Gandiagak 1950ko hamarkadan Arantzazu auzoko baserriarregandik jaso zituen lekukotasunetan behin baino gehiagotan azaltzen dira izaki erraldoi eta eta harri-zale hauek. Jentil guztiak deitzen omen ziren Nikolas; hortik zetorkien, nonbait, euren deitura ere. Lanean ziharduteanean ere igartzen zitzairen zein jatorritakoak ziren. Eskuz lantzeko behar zituzten harriak **habraillarekin** [habailarekin] jaurtitzen zituen Anbototik edo beste mendiren batetik Nikolasen batek: **-Aiba, Nikolas!** zioen lehenengoak. Eta besteak: **-Bota Nikolas!** erantzuten zion. Eta bigarrenak hirugarrenari. **-Ipinik Nikolas!** Eta era horretan kapazak ziren, hainbat ipuinetan kontatzen den legez, gau bakarrean zubia eraikitze-ko.

Arantzazuko erreka-arroaz bestaldetik eta aparkaleku nagusiarekin aurrez-aurre aurkitzen den Aitzabal mendiaren gailurretik hurbil **Jentillen pasiolekua** dagoela esaten dute auzotarrek. Eta handik komentu alderako malakarrera errotarriekin jolasean aritzen omen ziren jentilak: **-Aiba, Nikolas! Benga, Nikolas! Hamalau milla, Nikolas!** elkari esanez. Eta **Arrikruzeko lizunean** (haitzuluan) ere harlanduzko bi aska ei daude jentilek egindakoak. Beste gauza askoren artean, auzo "nikolastarra" ere badu-gu Arantzazu.

Kristautu ondorengo garaietan ere beste Nikolas bat, **San Nikolas Barikoa**, estimatua izan da oñatiarren artean. Egia esan, ez zuen, guk dakigunez, Oñatin ermitarik eduki, baina bai aldare ederra San Migel parrokian. Erretaula XVI. mendekoa zeukan eta aldare nagusiaren eta Pietate-kaperraren arteko zutabe borobilarri erantsita egon zen 1955 aldera arte. Hango irudi batzuk parrokiako sakristian gordetzen dira eta beste batzuk Donostiako Elizbarruti-museora eramane ziren. Aldare horri, erdi txantxetan, **mailegu eta enkan-teena** deitzen zitzaion, santu titularrak, San Nikolasek, bederatziruarenak zirela-eta, beste santu-irudi batzuei utzi behar izaten baitziren bere egonlekua.

OTADUI abizena, marka da gero, hain oñatiarra izanik, guztiz ezkutatu zaigu gure herrian. Ingurukoetan, berriz, geratzen da gutxi-asko: Eibar, Bergara, Eskoriatza eta, batez ere, Arrasaten. Oñatiko Uribarri auzoan izango zuen sortetxea seguru asko, han hiru baserri baitziren **Otadui** izenekoak: **Haundi / Txiki / eta Etxebarri**. Oraindik ere bik jarraitzen dute zutik.

Deitura horretako elizgizon ospetsua izan zen **Lorenzo Asensio Otadui eta Abendaño** oñatiarra. Kale Barriko edota, orduan esaten zen bezala, Kale Goienako Otaduiarren etxean sortu zen XVI. mendearen erdialdean-edo, eraikuntza dotore horren ertzeko balkoian dagoen azulejoko armari kuriosoak adierazten digunez. Oñatiko San Migelen benefiziadun egon ondoren, irakasle izan genuen Alcalá-ko unibertsitatean, kalonje Alcalá-n eta Cuencako katedralean, Lugoko apezpiku 1591ean eta Avilako geroxe-ago. Gaztelako hiri horretan hil zen 1611an. Bitxia da Avilak oñatiarrekin izan duen harremana: Otaduiaren aurretik Rodrigo **Mercado Zuazola** ospetsua izan zen hango apezpikua; eta askoz berandua-ago, 1824an, Ramon Maria **Adurriaga Uribe** oñatiarra izendatu zuten kargu horretarako.

Karguak-kargu, beste arrazoi batzuen-gatik dugu begiko Otadui apezpikua txantxiakuarrok. Sasoi hartan gure arbasoek etengabeko liskarrak eta gatazkak zeuzkaten kondearekin. Erdi Arotik Aro Modernora aspalditxo pasatuak izan arren, oñatiarrek Gebaratarren apeta eta kapritxo-ene mende jarraitzen zuten artean. Horregatik, herriko kontseilua nahiz parrokiako kabildoa beti ari ziren auzitan euren jauntxoarekin: ohiko alkatearen izendapena zela, elizako jarlekuetan esertzeko lehentasuna zela, elizaren hamarren eta hasikinen banaketa zela, eta beste mila arazo eta huskeriengatik eztabaida, sesio eta sestrak pizten ziren sarritan herriko agintari eta kondearen artean. Lorenzo Asensio Otadui alde bien arteko bitartekaritza egiten saiatu zen inoiz, baina arrakasta handirik lortu ez zuenez, auzitara jo behar izan zuen herriak behin eta berriro.

Hartarako, ordea, dirutza ikaragarria xahutu behar izaten zen, judizioak oso luzeak eta garestiak izaten zirelako. Halakoetan kontzejua herriko seme ahaltsuen laguntza bilatzen zuen, auziekin jarraitu ahal izateko. Otaduiaren erantzuna oparoa izan zen, benetan, 8.000 dukateko diru-kopurua eskuratu baitzion Oñatiko herriari, haren errentekin kondearen aurka zeraman borrokan aurrera egiteko modua izan zezan. Harrezkero, oñatiar gisa, esker oneko sentimendua nabaritzen dut Avilako apezpiku honenganako.